

797 台語起鼓，台灣人起鼓

台語起鼓，台灣人起鼓

Tâi-gí khí-kóo, Tâi-uân-lâng khí-kóo

是按怎欲揀這篇：

Sī-án-tsuánn beh kóng tsit phinn:

若佇廟埕看過外台戲，

nā tī biō-tiānn khuànn-kuè guā-tâi-hì,

就知一下起鼓，

tō tsai tsit-ê khí-kóo,

好戲就欲開始 lioh。

hó hì tō beh khai-sí --lioh.

經過社會變遷，

King-kuè Siā-huē piàn-tshian,

傳統戲劇離咱的生活愈來愈遠，

thuân-thóng hì-kiók lī lán ê sing-uah jú lâi jú hng,

這背後語言文化的牽連，

tse puē-âu gí-giân bûn-huà ê khan-liân,

煞嘛予咱放袂記。

suah mā hōo lán pàng bē-kì.

屬佇阿爸的日子裡，

Siók tī a-pah ê jīt-tsí--lí,

除了使用新詞，

tû-liáu sú-iōng sin-sû,

咱嘛會使共爸母話「起鼓」拈轉來用。

lán mā ē-sái kā pē-bú-uē "khí-kóo" khioh tng--lâi iōng.

民報欲開台語專欄，

Bîn-pò beh khui Tâi-gí tsuan-nuâ,

我受人指定，

guá siū lâng tsí-tng,

嘛愛鬥寫鬥贊力。

mā ài tau siá tau tsân-lât.

好啦，

Hó --lah,

恢復台語是我的本業，

khue-hók Tâi-gí sī guá ê pún-giáp,

較按怎嘛愛共允落來，

khah án-tsuánn mā ài kā ín --lôh-lâi,

這篇算是我的頭一篇，

tsit phinn sng-sī guá ê thâu tsit phinn,

會使講是起鼓文章，
ē-sái kóng sī khí-kóo bûn-
tsiong,

按呢我就對「起鼓」講起，
án-ne guá tō tuì “khí-kóo”
kóng-khí,

牽山絆林，
khan-suann phuānn-nâ,

講到八百字為止。
kóng kàu peh pah jī uī-
tsí.

起鼓，
Khí-kóo,

就是戲欲搬進前的一段鬧熱，
tō sī hì beh puann tsìn-
tsing ê tsit tuānn lāu-
jiát,

招人客緊來看，
tsio lāng-kheh kín lâi
khuànn,

閣會共你哋講：「先來先看，慢來
看一半。」
koh ē kā lí siānn kóng:
“Sing lâi sing khuànn, bân
lâi khuànn tsit-puànn.”

起鼓猶有別種的講法，
Khí-kóo iáu ū pát tsióng ê
kóng-huat,

譬如講起譴鼓，
phì-jû kóng khí-khiàn-kóo,

起譴。
khí-khiàn.

譴就是一種的儀式，
Khiàn tō sī tsit tsióng ê
gî-sik,

嘛叫做譴損，
mā kiò-tsò khiàn-sng,

親像搬大戲進前的扮仙，
tshin-tshiūnn puann tuā-hì
tsìn-tsing ê pān-sian,

搬傀儡戲進前的傀儡嘍，
puann ka-lé-hì tsìn-tsing
ê ka-lé-lian,

攏是譴損，
lóng sī khiàn-sng,

起譴鼓。
khí-khiàn-kóo.

現此時咱干焦會曉『揭開序曲』、
『拉開序幕』，
Hiān-tshú-sī lán kan-na ē-
hiáu ‘揭開序曲’，‘拉開序幕’，

其實，
kî-sit,

這個時陣咱的用詞是整鼓、鑼鼓、
嚷鼓，
tsit ê sî-tsūn lán ê iōng-
sū sī tsíng-kóo, tân-kóo,
jióng-kóo,

因為咱台語予人禁太久矣，
in-uī lán Tâi-gí hōo lāng
kìm thài kú --ah,

「七十年無𩚑，peh 上樹」，
“tshit-tsáp nî bô liū, peh
tsiūnn tshiū”，

才會去半路認老爸。
tsiah ē khì puànn-lōo jīn
lāu-pē.

啊咱生活中有啥物鼓呢？
Ah lán sing-uah tióng ū
siánn-mih kóo --neh?

三歲囡仔咧哭，
Sann huè gín-á teh khàu,

咱若共搖鼓搖振動，
lán nā kā iō-kóo iō tín-tāng,

伊聽著鼓聲，
i thiann-tiōh kóo-siann,

即時好玄恬落來，
tsik-sî hònn-hiân tiām
--lòh-lâi,

這確實是騙囡仔的好物，
tse khak-sit sī phiàn gín-
á ê hó-mih,

因為伊有柄，
in-uī i ū pènn,

嘛有人叫伊搖鼓。
mā ū lāng kiò i iō-kóo.

另外，
Līng-guā,

伊的聲音是玲玲瑯瑯，
i ê siann-im sī lín-lín
long-long,

才會另外叫做玲瑯鼓。
tsiah ē līng-guā kiò-tsò
lín-long-kóo.

這予我想起五十年前的一款小生理，
Tse hōo guá siūnn-khí gōo-
tsáp nî tsīng ê tsit khuán
sió sing-lí,

有人擔兩趂柴箱仔，
ū lāng tann nng kha tshā-
siunn-á,

內面貯「花粉鏡，鉸刀尺」這款輕
爽的查某人物，
lāi-bīn té “hue-hún-kiànn,
ka-to-tshioh” tsit khuán
khin-sng ê tsa-bóo-lāng
mih,

各庄頭去搖玲瓏鼓喝賣，
kok tsng-thāu khi iō lín-
long-kóo huah-bē,

這就是「喝玲瓏，賣雜細」的雜細
販仔。
tse tō sī “huah lín-long,
bē tsáp-sè” ê tsáp-sè
huàn-á.

咱看歌仔戲攏是看生看旦有婿無？
Lán khuànn kua-á-hì lóng
sī khuànn sing khuànn
tuànn ū suí --bô?

煞無去注意著後場的鑼鼓師，
Suah bô khi tsù-ì-tiòh āu-
tiūnn ê lô-kóo-sai,

伊掌管著戲劇進行的緊慢，
i tsióng-kuán-tiòh hì-kiók
tsìn-hīng ê kín-bān,

歌仔調變化攏是伊咧提頭，
kua-á-tiāu piàn-huà lóng
sī i teh thê-thāu,

若親像西洋樂團的指揮全款。
ná tshin-tshiūnn se-iūnn
gák-thuān ê tsí-hui kāng-
khuán.

伊所用的彼粒鼓叫做焔鼓，
I sóo īng ê hit liáp kóo
kiò-tsò piak-kóo,

拍鼓彼兩枝棍仔叫做鼓箸、鼓柄，
pah kóo hit nng ki kùn-á
kiò-tsò kóo-tī, kóo-pènn,

劇情緊快的時，
kiók-tsīng kín-khuài ê sī,

伊會共兩枝鼓箸拍甲入霧去，
i ē kā nng ki kóo-tī pah
kah jíp-bū--khi,

咱講「走敢若飛咧」，
lán kóng “tsáu kánn-ná pue
--leh”，

嘛會講「走甲兩枝趂若焔鼓箸咧」，
mā ē kóng “tsáu kah nng ki
kha ná piak-kóo-tī --leh”，

可見伊的緊快。
khó-kiàn i ē kín-khuài.

啊拍斷人的講話就會講拍斷鼓柄；
Ah phah-tṅ lāng ê kóng-uē
tō ē kóng phah-tṅ kóo-
pènn;

鼓柄斷折，
kóo-pènn tṅ-tsih,

戲就搬袂落去，
hì tō puann bē lōh--khì,

免弄矣，
bián lāng --ah,

可見鑼鼓師的重要。
khó-kiàn lô-kóo-sai ê
tiōng-iàu.

下擺咱看歌仔戲的時陣，
Ē-pái lán khuànn kua-á-hì
ê sī-tsūn,

除了看生看旦，
tû-liáu khuànn sing khuànn
tuànn,

咱嘛愛共鑼鼓師加眼幾下，
lán mā ài kâ lô-kóo-sai ke
gán --kuí ē,

表示咱的尊存。
piáu-sī lán ê tsun-tshûn.

閣來講顧更這項頭路，
Koh lâi kóng kòo-kenn tsit
hāng thâu-lōo,

顧更是暗時七點到早時五點，
kòo-kenn sī àm-sī tshit
tiám kàu tsá-sī gōo tiám,

伊的家私有更鑼、更嚨、更鼓。
ì ê ke-si ū kenn-lô, kenn-
kòk, kenn-kóo.

拍鑼是起更時叫咱注意火燭，
Phah lô sī khí-kenn-sī kiò
lán tsù-ì hué-tsik,

早早安眠，
tsá-tsá an-bîn,

嚨是柴角，
kòk sī tshâ-kak,

拍嚨予人知影這馬是幾更，
phah kòk hōo lāng tsai-
iánn tsit-má sī kuí kenn,

算是靈時鐘的意思。
shng-sī tân sī-tsing ê ì-
sù.

早起時五點，
Tsá-khí-sī gōo tiám,

擂鼓落更，
luí kóo lōh-kenn,

叫人起床，
kiò lāng khí-tshîng,

咱歌仔戲抑是七字仔定定聽著「五
更落淚天漸光」，
lán kua-á-hì iáh-sī tshit-
jī-á tiānn-tiānn thiann-
tiòh “gōo-kenn lóh-luī
thinn tsiām kng”，

抑是「五更落雷天漸光」，
iah-sī “gōo-kenn lóh-luī
thinn tsiām kng”，

我一直想袂曉，
guá it-tit siūnn bē-hiáu，

透早流目屎是啥物症頭？
thàu-tsá lâu bák-sái sī
siánn-mih tsing-thâu？

透早落雷是毋是欲反攻大陸？
Thàu-tsá lóh luī sī m̄ sī
beh huán-kong Tâi-liók？

淚是第七調，
Luī sī tē-tshit tiâu，

雷是第五調，
luī sī tē-gōo tiâu，

經過幾年的撫滅，
king-kuè kuí nî ê tshiâu-
tshik，

才知影是另外一字「擗」，
tsiah tsai-iánn sī līng-
guā tsit jī “luī”，

猶原第七調，
iû-guân tē-tshit tiâu，

擗鼓就是擗鼓的意思。
luī-kóo tō sī kòng-kóo ê
ì-sù.

大廟若有大官來，
Tuā-biō nā ū tuā-kuann
lâi，

就會敲鐘擗鼓來迎接，
tō ē khà tsing luī kóo lâi
gīng-tsiap，

按呢真合軀，
án-ne tsin hah-su，

真倚意，
tsin uá-ì，

落擗就是擗「落更鼓」。
lòh-luī tō sī luī “lòh-
kenn-kóo”.

字數超過，
Jī-sòo tshiau-kuè，

到遮煞鼓，
kàu tsia suah kóo，

若欲閣聽鼓就等後回。
nā beh koh thiann kóo tō
tán āu-huê.